

Viitasaaren kaupungin lausunto sosiaali- ja terveysasemapalvelujen palveluverkosta

Kaupunginhallitus 20.10.2025

Miten palvelustrategiaesityksessä asetetut sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteet palvelevat mielestäsi keskisuomalaisten arkea?

Palvelustrategian tavoitteet ovat pääosin perusteltuja, mutta kokonaisuudesta välittyy hyvinvointialueen heikon taloustilanteen myötä vahva talousohjautuneisuus, joka uhkaa ihmislähtöisyyden ja alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumista. Strategia painottaa kustannusvaikuttavuutta ja kansallisten keskiarvojen tavoittelua, mutta ei tunnista riittävästi alueellisia erityispiirteitä, kuten pitkien etäisyyksien, ikääntyvän väestörakenteen ja palveluverkoston harventumisen vaikutuksia erityisesti pohjoisessa Keski-Suomessa. "Keski-Suomen hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteena on rakentaa ihmislähtöiset, vaikuttavat ja kestävät palvelut, jotka turvaavat keskisuomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden läpi elämänkaaren. Strategia linjaa, miten uudistamme palvelutuotantoa niin, että palvelut ovat oikea-aikaisia, helposti saavutettavia ja yhdenvertaisia, sekä vastaavat väestön muuttuvaan tarpeeseen." Tavoite yhdenvertaisuudesta ja saavutettavuudesta ei toteudu varsinaisessa palveluverkkoesityksessä.

Strategiassa korostetaan digitaalisten ja liikkuvien palvelujen lisäämistä, mikä on sinänsä kannatettavaa. Viitasaaren kaupunginhallitus kuitenkin muistuttaa, että näiden palvelumuotojen varaan ei voida rakentaa koko palveluverkkoa. Pohjoisen Keski-Suomen alueella välimatkat, väestön ikääntyminen ja digitaalisten taitojen vaihtelu edellyttävät fyysisten palvelupisteiden säilyttämistä.

Palveluiden "kansallisen keskiarvon" tavoittelu ei ole realistinen eikä yhdenvertainen periaate alueilla, joilla väestörakenne ja olosuhteet poikkeavat olennaisesti kaupunkikeskuksista.

"Palvelut tuotetaan monikanavaisesti hyödyntäen digitaalisia ja liikkuvia ratkaisuja, mutta samalla säilyttäen mahdollisuus henkilökohtaiseen kohtaamiseen." Viitasaaren kaupungin asukkaiden näkökulmasta palveluiden monikanavainen tuottaminen herättää huolta: väestön ollessa vahvasti ikääntynyttä, esimerkiksi digitaalisten ratkaisuiden hyödyntäminen ei ole yksinkertaista, eikä kaikilla ole siihen tasavertaiset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet. Henkilökohtaisen kohtaamisen

mahdollisuus on turvattava. Erityisesti pohjoisessa Keski-Suomessa on merkittävä määrä ikääntynyttä väestöä, eivätkä asetetut tavoitteet palvele heidän tarpeitaan.

"Etäpalveluita lisätään asiakastarpeiden mukaisesti päivätoiminnassa ja kotiin tukemisen tiimeissä. Vammaissosiaalityössä selvitetään sähköisen asioinnin mahdollisuudet." Viitasaaren kaupunki näkee haastavana myös sen, että vammaispalveluissa lisätään etäpalveluita. Kyvyt digipalveluiden saavutettavuuteen vaihtelevat asiakasryhmässä erittäin paljon ja lähipalvelu olisi heille erittäin tärkeää. Etäpalveluiden käyttö edellyttää myös entistä laajempaa vastuunkantoa omaisilta.

Tavoiteasetanta korostaa yksilönvastuuta. On toki luonnollista, että yksilöllä itsellään on vastuu omasta hyvinvoinnistaan, mutta on selvää, että palvelutuotannon uudistuminen heikentää erityisesti heikossa asemassa olevien jo muutoinkin haasteellista mahdollisuutta kantaa vastuuta omasta hyvinvoinnistaan ja vähentää siihen liittyvää tukea.

Palvelustrategiassa korostetaan kumppanuutta, mutta sen sisältö jää epäselväksi. Viitasaaren kaupunki korostaa, että kuntien rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä sekä ennaltaehkäisevän työn järjestäjänä tulee määritellä selkeästi ja sopimus pohjaisesti. Ilman toimivaa yhdyspintayhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueen välillä palveluketjut hajoavat ja asukkaiden arjen tuki heikkenee.

Viitasaaren kaupunki esittää, että hyvinvointialue palveluverkkopäätöksessään

1. Arvioisi ikääntyneiden palvelujen mitoituksen uudelleen, huomioiden erityisesti harvaan asutun alueen todellinen palvelutarve ja väestökehitys.
2. Turvaisi lähipalvelut pohjoisessa Keski-Suomessa, erityisesti ikäihmisten asumis- ja kotihoidon sekä terveyspalvelujen osalta.
3. Sitoutuisi yhteistyöhön kuntien kanssa, niin että palvelujen suunnittelu perustuu alueelliseen tietoon ja asukkaiden kokemuksiin, ei pelkästään taloudellisiin vertailulukuihin.
4. Huolehtisi palvelujen saavutettavuudesta aidosti kaikille, myös niille, joilla ei ole mahdollisuutta hyödyntää digitaalisia palveluja.

Miten näet ehdotettujen palvelustrategian ja palveluverkon vaikuttavan keskisuomalaisten arkeen?

Viitasaaren kaupunki pitää esitettyä palveluverkkomallia useilta osin huolestuttavana pohjoisen Keski-Suomen asukkaiden palvelujen saatavuuden ja alueellisen tasa-arvon kannalta.

Viitasaaren terveyskeskus esitetään muutettavan Viitasaaren sosiaali- ja terveysasemaksi. On tärkeää, että fyysinen toimipiste säilyy ja tarvittaessa se tarjoaa palveluita myös lähikuntien asukkaille. Kaupunki on tyytyväinen esitykseen terveysaseman säilymisestä, vaikka muutoksia ja supistuksia toimintoihin onkin joiltain osin esitetty. On kuitenkin huomioitavaa, että yleisesti

palveluverkon karsiminen vaarantaa peruspalvelujen jatkuvuutta. Tämä johtaa väistämättä lisääntyvään hoidon siirtymiseen kotihoitoon ja omaishoitoon ilman, että niiden resursseja olisi esityksen perusteella vastaavasti vahvistettu.

Ikääntyneiden palvelujen rakennetta koskevat tavoitteet (esim. ympärivuorokautisen palveluasumisen vähentäminen 6,5 %:iin ja laitoshoidosta luopuminen) ovat ristiriidassa väestön palvelutarpeen kehityksen kanssa. Viitasaarella ja koko pohjoisessa Keski-Suomessa ikääntyneiden osuus väestöstä on selvästi maakunnan keskiarvoa korkeampi, ja palvelujen keskittäminen uhkaa lisätä merkittävästi eriarvoisuutta. Ikääntyneiden määrän kasvu Viitasaarella myös jatkuu. Viitasaaren sairastavuus on palveluverkkoesityksessäkin todetuin kaavioin merkittävä (132,1), samoin työkyvyttömyys (170,2).

Palveluverkkoesityksessä tuodaan esiin: "Kotihoitoa vahvistetaan uusien palvelu- ja kumppanuusmallein, kustannusten kasvua hillitään ja henkilökuntaa lisätään. Etähoiva aloitetaan osana kotihoidon palvelua ja pitkän aikavälin tavoitteena on, että 80 prosenttia asiakkaista saa etähoivaa osana kotihoitoa. Kotiin annettava palvelu ja sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelut ovat ensisijaisia turvatessa ikääntyneen pitkäaikaista hoidon ja huolenpidon tarvetta." Hyvinvointialueen talousarvion hankintasuunnitelmissa Viitasaaren osalta kokonaisuutta tarkennetaan siten, että neljältä alueelta, Viitasaari mukaan lukien, ulkoistetaan kotihoito ja henkilöstö siirtyy liikkeenluovutuksella. Viitasaaren kaupunki suhtautuu esitykseen erittäin kriittisesti. Viitasaaren alueella välimatkat ovat pitkiä ja ne vaikuttavat kaikkeen kotihoidon työssä. Välittömän työajan prosentteja on mahdotonta saada tiheimmin asuttujen kaupunkiseutujen tasolle, jossa siirtymät voivat olla huoneistokohtaisia. Pitkät välimatkat myös laskevat asiakkaan luona vietettävän välittömän työajan laskennallisia aikoja. Kotihoidon yksityistämisen tuomat säästöt ja tavoitteet ovat epäselvät. **Pohjoisen alueen kotihoidon yksiköiden toiminta tulee Viitasaaren kaupungin näkökulmasta säilyttää entisellään. Muutoksesta viestiminen on myös ollut vaillinaista.**

Viitasaaren yksikössä ei ole käytetty ostopalveluhenkilöstöä, vaan toimintaa on pyöritetty omalla henkilöstöllä. Sijaisia on käytetty korkeintaan kesäaikojen sijaisuuksiin. Hälytys- ja tuplavuorokorvaukset kotihoidossa ovat olleet yksittäisiä ja kustannukset ovat pysyneet erittäin alhaisina. Muutos ja siirtyminen yksityiseen palveluntarjontaan tuntuu esityksen pohjalta melko perusteettomalta. Huoli on myös Turva-auttajapalvelun toimivuudesta.

Palvelurakenteen keventämisen rinnalla ei ole esitetty konkreettisia toimenpiteitä, joilla turvataan riittävä henkilöstö, kuntoutus ja lähipalvelut niille, jotka eivät kykene käyttämään digipalveluja tai asumaan itsenäisesti. Taloudelliset reunaehdot eivät saa johtaa siihen, että ikääntyneet tai vammaiset jäävät yksin kotiin ilman riittävää tukea.

Palveluverkkoesityksen linjaukset — erityisesti laitoshoidon vähentäminen ja kotihoidon varaan rakentuva hoivamalli — edellyttäisivät merkittävää panostusta kotipalveluihin, liikkuviin sote-palveluihin ja tukipalveluihin (esim. ateria-, turva- ja kuljetuspalvelut). Näitä vahvistavia toimenpiteitä ei kuitenkaan esityksessä konkretisoida.

Jos kotihoidon ja asumispalveluiden henkilöstöä ei lisätä, vaarana on, että ikääntyneet jäävät ilman riittävää hoivaa. Tämä on eettisesti ja inhimillisesti kestämätöntä sekä myös kunnille taloudellisesti kohtuutonta, kun vastuu ja paine siirtyvät kuntien omiin ennaltaehkäiseviin palveluihin.

Mitä muita vaikutuksia palveluverkolla on, esimerkiksi ihmisvaikutukset, seutuvaikutukset, ympäristövaikutukset tai vaikutukset elinvoimaan?

Viitasaaren kaupunki korostaa, että palveluverkkopäätöksessä tulee huomioida maakunnallinen tasapaino. Pohjoisen Keski-Suomen asukkaat ovat jo pitkien välimatkojen, harvan asutuksen ja heikompien liikenneyhteyksien vuoksi palvelujen saavutettavuudessa epäedullisessa asemassa. Palvelujen keskittäminen etelämmäs (Äänekoski, Jyväskylä) heikentää alueellista yhdenvertaisuutta ja lisää sosiaalisia ja terveyseroja.

Palveluverkkoesityksessä korostetaan digitaalisten palveluiden ja etäasioinnin roolia palvelujen saavutettavuuden parantamisessa. Viitasaaren kaupunki huomauttaa, että tämä oletus ei vastaa alueellista todellisuutta. Pohjoisen Keski-Suomen ikääntyneellä väestöllä on rajalliset valmiudet ja resurssit digipalveluiden hyödyntämiseen, eikä kaikilla ole tarvittavia laitteita tai digitaitoja. Lisäksi alueen monin paikoin heikot verkkoyhteydet tekevät digipalveluiden käytöstä epävarmaa ja ajoittain mahdotonta. THL kertoo sote-johtamisesta kertovassa linjauksessaan, että "Digitaalinen asiointi ei sovellu osaan toimintaan lainkaan, osaan vain osittain. Digitaalisten palvelujen kehittämisessä tulee kuljettaa rinnalla perinteisiä palvelumuotoja sekä varmistaa palvelupolkujen saumattomuus liikuttaessa erityyppisten etäpalveluiden ja fyysisten kontaktien välillä. Etäpalveluita ovat digitaalisten palvelujen lisäksi puhelinasiointi ja kirjeasiointi." ([Digitaaliset palvelut - THL](#)).

Tämän vuoksi digitaalisten ratkaisujen varaan ei voida rakentaa peruspalvelujen saavutettavuutta ilman rinnakkaisia, helposti saavutettavia fyysisiä palvelupisteitä ja riittävää henkilökohtaista palvelua.

Viitasaaren kaupunki painottaa pohjoisen Keski-Suomen näkökulmasta, että alueellinen tasapaino ja elinvoima on turvattava myös osana hyvinvointialueen palveluverkkoratkaisua.

Viitasaari toimii seutukaupunkina, joka palvelee laajaa väestöpohjaa niin oman kuntansa asukkaiden kuin naapurikuntien osalta. Kaupungin asema pohjoisen Keski-Suomen palvelu- ja asiointikeskuksena on keskeinen osa koko maakunnan toimivuutta.

Palveluiden heikentämisillä on merkittäviä aluetaloudellisia ja väestöpoliittisia vaikutuksia koko pohjoiseen Keski-Suomeen. Kun palveluja keskitetään yhä enemmän eteläiseen maakuntaan,

kasvaa eriarvoisuus, heikkenee alueen vetovoima ja vaikeutuu osaavan työvoiman saatavuus. Tämä kehitys on ristiriidassa sekä alueellisen yhdenvertaisuuden että valtion aluekehitystavoitteiden kanssa.

Viitasaaren strategisena linjauksena on olla vetovoimainen seutukaupunki, joka turvaa laadukkaat ja saavutettavat peruspalvelut tarvittaessa myös kuntarajojensa ulkopuolelle ulottuvalle pohjoisen Keski-Suomen väestölle. Hyvinvointialueen päätöksenteossa tulee siksi tunnistaa Viitasaaren strateginen merkitys osana maakunnallista palveluverkkoa ja varmistaa, että kaupungin palvelut eivät heikkene, vaan niitä kehitetään pitkäjänteisesti koko seutukunnan etu huomioiden.

Viitasaaren kaupunginhallitus pitää erittäin tärkeänä, että hyvinvointialue tarkistaa palveluverkkoesitystään ennen päätöksentekoa ja ottaa huomioon pohjoisen Keski-Suomen erityisolosuhteet, väestörakenteen, saavutettavuuden ja digivalmiudet.

Miten voisimme tukea asukkaita, asiakkaita ja potilaita nykyistä paremmin tilanteissa, joissa palveluihin tulee muutoksia?

Viitasaaren kaupunki katsoo, että hyvinvointialueen on vahvistettava erityisesti muutosten ennakoitavuutta, viestintää ja yksilöllistä tukea, jotta palvelumuutokset eivät johda epävarmuuteen tai palvelukatkoksiin asukkaiden arjessa. Tämä on erityisen tärkeää ikääntyneiden, pitkäaikaissairaiden ja digitaalisesti heikommassa asemassa olevien asiakkaiden kohdalla. Myös omaisille suunnattu viestintä tulee huomioida. Palvelumuutokset eivät saa heikentää asiakkaiden luottamusta julkisiin palveluihin, mitä ne tällä hetkellä vahvasti tuntuvat tekevän. Tämä heijastuu myös kuntien arkeen, sillä monelle on edelleen epäselvää, kuka tuottaa mitään palvelua; hyvinvointialue vai kunta.

Palvelua on tärkeää saada myös kasvokkain ja se vaatii vahvaa yhteistyötä. Erityisesti ikääntyneille ja monisairaille asiakkaille on tärkeää, että he voivat keskustella muutoksista kasvokkain tai puhelimitse esimerkiksi tutun ammattilaisen kanssa. Yhteistyö myös kouluterveydenhuollon, koulujen, vanhempien ja sosiaalitoimen kesken on merkittävää, oikea-aikaisen tiedottamisen lisäksi. Kuraattoreiden palveluita on vähennetty ja koulupsykologien saanti on haastavaa. Hyvinvointialueen tulee huolehtia, että sen työantajamaine pysyy hyvänä ja houkuttelee riittävästi osaajia, myös maakunnan reuna-alueille.

Hyvinvointialueen tulisi toteuttaa muutokset tiiviissä yhteistyössä kuntien ja paikallisten toimijoiden kanssa, jotka tuntevat asukkaiden tilanteen ja voivat tukea käytännön arjessa. Yhteistyö kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kanssa voisi mahdollistaa palveluaukkojen paikkaamisen ja tukea asukkaiden hyvinvointia muutosten keskellä.

Kaupunki korostaa edelleen sitä, että on tärkeää, että lähipalvelujen jatkuvuus turvataan erityisesti silloin, kun digitaalisten palvelujen käyttö ei ole realistista ikääntyneiden tai yhteysongelmien vuoksi.

Hyvinvointialueen palveluverkosta järjestettiin pohjoisen Keski-Suomen alueella kaksi infotilaisuutta: 9.10.2025 ja 20.10.2025. Ensimmäinen tilaisuus oli etätilaisuus ja sen viestintä oli heikkoa. Paikalla oli vain muutamia kymmeniä osallistujia. Lähitilaisuus pidettiin maanantaina, mikä on kunnissa yleinen kokouspäivä. Hyvinvointialueella on varmasti tiedossa kuntien kokousaikataulu, johtuen jo siitä, että monet aluepäättäjät ovat myös kuntapäättäjiä. Tilaisuuteen osallistuminen olisi edellyttänyt muutoksia kokousaikatauluihin, mikä kuitenkin on haasteellista, ottaen huomioon esimerkiksi valtakunnalliset veroprosenttien päätösaikataulut.